

Жнакіна Е.Г.
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії
Херсонський державний університет м. Херсон, Україна*

ВПЛИВ ТІНЬОВОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ НА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ

Створення й підтримка конкурентних переваг країни на основі інноваційної діяльності можливе лише в разі стабільності умов ведення бізнесу та наявності фінансових ресурсів, що можуть бути спрямовані на інноваційний розвиток. В Україні фінансові ресурси держави мають бути поповнені за рахунок розширення бази оподаткування та виведення частини платників із тіньового сектору. Й одним зі стимулів переходу підприємств у легальний сектор економіки має стати необхідність технічного й технологічного переозброєння та можливість працювати в сегменті новітніх технологій.

На основі систематизації визначень поняття «інновація» у роботах видатних учених-економістів [1–7] під інноваціями запропоновано розуміти результати взаємодії у науково-технічній, економічній, організаційній та соціальній сферах у формі нових продуктів, технологій, організаційно-технічних та соціально-економічних рішень, наслідком впровадження яких має бути отримання якісних змін у конкурентних перевагах на внутрішніх та зовнішніх ринках.

У Законі України «Про інвестиційну діяльність» термін вживається в такому значенні: інвестиції – це всі види майнових й інтелектуальних цінностей, які вкладаються як об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті яких створюється прибуток або досягається соціальний ефект [8].

Дослідження змістового наповнення поняття «розвиток» на рівні економічних систем та організацій достатньо глибоко були проведені в монографіях С. Мочерного [9] та Г. П'ятницької [10].

Поєднання визначень понять «інновація», «інвестиції», «розвиток» дає нам можливість трактувати інноваційно-інвестиційний розвиток як процес якісних змін стану країни, що залежить від її інноваційного потенціалу за рахунок впровадження інновацій та підкріплений фінансуванням у необхідних обсягах.

Основними проблемами інноваційно-інвестиційного розвитку України є [11]: недостатній обсяг фінансових ресурсів для реалізації інвестиційних та інноваційних проектів; низькі темпи впровадження високих технологій; висока енергоємність внутрішнього валового продукту; зношеність основних фондів; недосконалість законодавства щодо розвитку інноваційної діяльності; невиконання суб'єктами господарювання вимог законодавства щодо взяття на облік об'єктів права інтелектуальної власності та відсутність механізму заохочення введення таких об'єктів у комерційний обіг;

нерозвиненість інноваційної інфраструктури; недосконалість механізму комерціалізації результатів наукових досліджень та розробок; невизначеність пріоритетів розвитку базових галузей економіки та відсутність сприятливих умов для залучення інвестицій з метою забезпечення розвитку високотехнологічного виробництва; незначна кількість вітчизняних виробників високотехнологічної продукції, що беруть участь у міжнародному обміні технологіями, у зв'язку з недосконалістю законодавства щодо трансферу технологій; недостатня державна підтримка впровадження інновацій для забезпечення розвитку малого та середнього підприємства.

Пропонуємо розглянути тіньовий сектор економіки як сегмент економіки, що має значний вплив на інноваційно-інвестиційний розвиток держави. На сьогодні тіньова економіка є одним із основних негативних факторів, що заважають розвитку України через зниження інвестиційного потенціалу. Вона вилучає ресурси із процесу економічного й суспільного відтворення, гальмує перехід до інноваційної моделі розвитку через брак інвестиційних ресурсів і неефективне відтворення людського капіталу. Негативними наслідками існування в економіці значного тіньового сектору є [12]: викривлення конкурентного середовища, що створює невігідні умови для функціонування легального сектору та спонукає його до переходу в тінь; зниження ефективності заходів державного регулювання економіки; зменшення інвестиційного потенціалу економічної системи через виведення коштів із країни; технологічна й технічна невідповідність значного сегмента економіки стандартам і нормам виробництва й обслуговування, що діють у ринковому середовищі; скорочення обсягів фінансового ресурсу бюджету держави, зростання податкового навантаження на легальний сектор економіки; гальмування відтворення людського капіталу; зростання рівня корупції внаслідок наявності великого обсягу неконтрольованих фінансових потоків.

Важливим чинником активізації інноваційних процесів у країні є державна податкова політика. Досвід промислово розвинутих країн переконує, що найчастіше шляхом запровадження податкових стимулів державою підтримуються такі види інноваційної діяльності [13, с. 83]: проведення досліджень та розробок; придбання обладнання, призначеного винятково для проведення досліджень та розробок; трансфер технологій – придбання патентних та безпатентних ліцензій, прав на об'єкти інтелектуальної власності, результатів досліджень та розробок, послуг технологічного характеру; виробниче проектування; навчання працівників; укладання підприємствами контрактів із дослідниками; співробітництво підприємств із дослідними організаціями (університетами); придбання програмного забезпечення; створення нових інноваційних підприємств.

Результати аналізу зарубіжного досвіду використання податкових інструментів активізації інноваційної діяльності показали, що найбільш поширеними з них є: інвестиційні знижки з податку на прибуток в розмірі,

який відповідає певній процентній частці від вартості впровадженого інноваційного устаткування; знижки з податку на прибуток у розмірі витрат на НДДКР; віднесення до поточних витрат сум витрат на окремі види устаткування, використовуваного у наукових дослідженнях; створення за рахунок прибутку інноваційних фондів спеціального призначення, не оподатковуваних прибутком; оподаткування прибутку інноваційно-активних підприємств за зниженими ставками (для невеликих підприємств); «податкові канікули» протягом декількох років на прибуток, отриманий від реалізації інноваційних проектів [14, с. 363].

Податковий кодекс України включає обмежений перелік податкових інструментів для стимулювання інноваційної діяльності, а саме [15]: звільнення від оподаткування 80% прибутку підприємств, отриманого від продажу устаткування, що працює на відновлювальних джерелах енергії або забезпечує економію паливно-енергетичних ресурсів; звільнення від оподаткування 50% прибутку підприємств, отриманого від здійснення енергоефективних заходів; звільнення від оподаткування ПДВ операцій з оплати вартості фундаментальних досліджень, НДДКР особою, яка безпосередньо отримує такі кошти з рахунка Державного казначейства України; звільнення від оподаткування ПДВ операцій із ввезення на митну територію України матеріалів та устаткування, що працює на відновлювальних джерелах енергії; звільнення від оподаткування митом матеріалів, сировини та устаткування, що будуть використовуватися у нанотехнологічних виробництвах або працювати з використанням нанотехнологій.

Таким чином, перехід до інноваційно-інвестиційної моделі розвитку є потужним чинником детінізації економіки країни та найкращим мотивом для підприємств розвивати свої можливості та працювати в легальному секторі економіки. Умови роботи підприємств у тіньовому секторі економіки не дають можливості вести повноцінну інноваційну діяльність та застосовувати новітні технології через неможливість доступу до фінансових ресурсів та необхідність приховувати обсяги реалізації продукції чи послуг.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. №40-IV // Офіційний вісник України. – 2002. – №31. – Ст. 1447.
2. Антонюк Л.Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації / Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник, В.С. Савчук. – К.: КНЕУ, 2003. – 394с.
3. Кузнецова А.Я. Фінансові механізми стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності. / А.Я. Кузнецова. – Л: ЛБІНБУ, 2004. – 280с.
4. Федулова Л.І. Інноваційна економіка: підруч. / Л.І. Федулова. – К.: Либідь, 2006. – 480 с.
5. Шумпетер Й. Теория экономического развития. Пер. с англ. / Й. Шумпетер. – М.: Прогресс. – 1982. – 456 с.
6. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент. / Р.А. Фатхутдинов. – С.Пб.: Питер. – 2002. – 400 с.

7. Друкер П.Ф. Инновация и предпринимательство. / П.Ф. Друкер. – М.: Финансы и статистика. – 1992. – 198 с.
8. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 № 1560-ХІІ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>
9. Мочерний С.В. Методологія економічного дослідження: монографія / С.В. Мочерний. – Львів: Світ, 2001. – 416 с.
10. П'ятницька Г.Т. Управління підприємством в епоху глобалізму: монографія / Г.Т. П'ятницька. – К.: Логос, 2006. – 568 с.
11. Постанова «Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні» від 02.02.2011р. № 389. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/>
12. Олейнікова, Л.Г. Інноваційний розвиток як мотив детінізації економіки / Л.Г. Олейнікова // Фінанси України. – 2011. – №3. – С. 35-41.
13. Сердюк І.Г. Стимулювання інноваційної діяльності / І.Г. Сердюк // Фінанси України. – 2003. – №11. – С.81-90.
14. Марченко О.І., Мельничук Г.С. Інвестиційний податковий кредит як стимул до нарощування випуску інноваційної продукції в Україні / О.І. Марченко, Г.С. Мельничук // Вісник ЖДТУ. – 2013. – №1(63). – С.362– 366.
15. Податковий кодекс України за останньою редакцією від 01.01.2017 р. №2755-17. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/>